

Asia: VN/20721/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon pidentämistä koskevasta muutoksesta? (TTL 5 luku)

Teollisuusliitto vastustaa työssäoloehdon pidentämistä.

Työssäoloehdon pidentäminen vaikeuttaa työntekijän pääsyä ansioturvan piiriin kohtuutto-masti. Muutos vähentää työntekijöiden halukkuutta vakuuttaa itsensä työttömyyden varalta, etenkin työuransa alkuvaiheessa olevilta, koska mahdollisuus päästä ansioturvalle kestää pidempään.

Esitysluonnoksessa arvioidaan Valtiovarainministeriön laskelman perusteella, että ansiopäi-värahan saajien määrä voi laskea jopa 17 % työssäoloehdon pidentämisen vuoksi.

Työttömyyskassan jäsenyysehdon tulisi täytyä yhdenmukaisesti kassan jäsenyysehdon kanssa siten, että jäsenyysehdon ei tulisi olla 12 täyttä kuukautta, vaan hyväksyttäisiin myös se koko kuukausi, jona jäsenyys on alkanut. Näin jäsenyysehdon kertyminen olisi yh-denmukainen työssäoloehdon kertymisen kanssa.

Työssäoloehdon pidentäminen ja työssäoloehdon tarkastelujakson pitäminen nykyisellään yhdessä heikentävät vieläkin enemmän mahdollisuuksia päästä ansioturvan piiriin.

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon kertymistä koskevista muutoksista? (TTL 5 luku ja asetusmuutokset)

Työssäoloehdon euroistamiseen hallituksen esitysluonnoksessa esitetyllä tavalla liittyy on-gelmia. Hallituksen malli on epäselvä ja se heikentää osa-aikatyötä sekä keikkatyötä teke-vien ansioturvaa.

Euroistaminen olisi toimeenpanon kannalta selkeämpää toteuttaa ansaintaperusteisella kuin nyt valitulla maksuperusteisella mallilla. Tämä olisi myös jäsenen kannalta ymmärrettäväm-pää.

Ansaintaperusteinen malli olisi jäsenelle selkeämpi ja helpompi ymmärtää. Lisäksi työssä-oloehdon kertymistä ja tulevaa etuuden tasoa olisi helpompi ennakoida, kun työssäoloehdon kertyminen olisi sidottu työn tekemisen ajankohtaan, eikä työstä saadun palkan maksuajankohtaan. Jos esimerkiksi kalenterikuukautena tehty työ maksetaan kahdessa erässä, kahtena eri kalenterikuukautena, voisi tämä pienentää päivärahan tasoa ja olla sattumanvarainen. Etenkin osa-aikatyössä ja keikkatyössä tämä ongelma korostuu.

Teollisuusliitto korostaa, että myös palkkatuetun työn olisi kerrytettävä työssäoloehdotta.

Lausuttavaa ansiopäivärahan perusteena olevan palkan määrittelystä? (TTL 6 luku ja asetusmuutokset)

Lausuntoluonnoksessa esitetty työssäoloehdon kertymisen ns. puolikkaat kuukaudet malli auttaa pääsemään helpommin ansioturvan piiriin, mutta se toisaalta myös pienentää ansio-päivärahojen tasoa, koska alle 930 euron, mutta vähintään 465 euron kuukaudet luetaan työssäoloehdoton ja näin ollen tällaiset kuukaudet luetaan mukaan päivärahan perusteena olevaan palkkaan. Jos työssäoloehto kertyisi 24 puolikkaasta kuukaudesta, joiden tulo olisi 465 euroa, olisi päivärahan perusteena oleva palkka 465 euroa. Käytännössä ansio-osaa peruspäivärahan päälle kertyy vasta vähintään 930 euron tulosta, joten tällaisesta ansiopäivärahasta ei ole käytännössä kassan jäsenelle mitään hyötyä. Esitämme, että laskettaessa kaksi puolikkaasta kuukaudesta yhteen, palkanmäärittelyssä käytetyn jakajan tulisi olla kahden puolikkaan kuukauden osalta 21,5, eikä 2 x 21,5.

Lausuttavaa TTL 5 ja 6 luvun muutosten vaikutuksesta työttömyysetuuden maksamisen työvoimapolitiittisiin edellytyksiin? (TTL 2 ja 2 a luku sekä 14 luvun 1 c §)

-

Lausuttavaa työttömyysetuuden sovittelun suojaosasta luopumisesta? (TTL 4 luku)

Teollisuusliitto vastustaa suojaosasta luopumista. Osa-aikatyötä tekevä työvoima ei voi hakeutua kokoaikaiseen työhön, jos kokoaikaista työtä ei ole tarjolla.

Suojaosasta luopuminen hankaloittaa mahdollisuuksia ottaa vastaan lyhytaikaista

tai huonommin palkattua työtä. Suojaosan poisto heikentää työllisyyttä ja hankaloittaa työvoiman liikkuvuutta.

Lausuttavaa lapsikorotusten poistamisesta? (TTL 6 ja 7 luku)

Teollisuusliitto vastustaa lapsikorotusten poistamista. Lapsikorotusten poistaminen työttömiltä ajankohtana, jolloin kansalaiset kamppailevat jo muutenkin taloudellisen tilanteensa kanssa, lisää kohtuuttomasti lapsiperheköyhyyttä.

Lapsikorotuksen poistamisen osittainen korvaaminen muilla lisillä ei huomioi tilanteita, jossa lapsen huoltajat asuvat erillään. Saattaa olla, että lapsi käytännössä asuu yhtä paljon molempien huoltajien luona ja kustannusvastuu jakautuu tasan huoltajien kesken, mutta lapsilisä menee vain sille huoltajalle, jonka luona lapsen virallinen osoite on (Suomessa ei lapsella voi olla kahta virallista osoitetta). Näin ollen lapsilisän korotus ei auta sitä huoltajaa, joka ei ole lapsilisiä alun perin saanutkaan. Sen sijaan häneltä viedään myös työttömyyspäivärahan lapsikorotus pois, vaikka kustannusvastuu lapsesta pysyy samana. Lisäksi esitetty lapsilisän korotus koskisi vain alle kolmivuotiaita lapsia, vaikka lapsista aiheutuvat kustannukset nousevat lasten iän myötä.

Työttömyysturvan lapsikorotus ei myöskään ohjaa työnhakijaa ”väärälle etuudelle”, sillä työkyvyttömälle ei makseta työttömyyspäivärahaa kuin poikkeustapauksessa.

Lausuttavaa omavastuuajan pidentämisestä? (TTL 5 ja 7 luku)

Teollisuusliitto vastustaa omavastuuajan pidentämistä. Omavastuuajan pidentäminen ei lisää työllisyyttä. Päinvastoin, sen pidentämisen perheiden ahdinkoa ja epävarmuutta työpäiväkoilla. Päätös on epäreilu erityisesti teollisuuden työntekijöille. Teollisuuden toimialat ovat suhdanneherkkiä. Lomautusjakso työuran aikana ovat teollisuuden työntekijöille yleisiä. Usein tarkoituksena on palata saman työnantajan palvelukseen lomautusjakson päättymisen jälkeen. Lomautetuilta leikataan, vaikka lomautusjärjestelmä on tehty työnantajan jous-toja varten.

Kaikissa muissa pohjoismaissa omavastuuajan pituus on lyhyempi kuin esitetty 7 päivää. Hallituksen esittämien muutosten myötä etuuden tasoa ollaan heikentämässä sekä työttömyyden alkupäästä että loppupäästä.

Lausuttavaa esityksen taloudellisista ja kansalaisvaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

Esityksen vaikutukset suomalaisten perheiden toimeentuloon ovat negatiiviset.

Myös vaikutukset julkisen talouteen ovat negatiiviset, kun Kelan toimeentulotukimenot kasvavat ja työnhakijat joutuvat turvautumaan ikään kuin väärään etuuteen tullakseen toimeen. Myös hyvinvointialueiden kustannusten harkinnanvaraisen toimeentulotuen oletetaan kasvavan.

Leikkausten mahdolliset työllisyysvaikutukset eivät ole suhteessa leikkausten negatiivisiin vaikutuksiin kansalaisten hyvinvointiin ja toimeentuloon. Leikkaukset ajoittuvat väärin myös taloudellinen tilanne huomioiden. Lomautukset ja irtisanomiset ovat yleistyneet, kun Suomen talous on kääntynyt huonompaan suuntaan. Hallitus leikkaa kansalaisten toimeentulosta tavalla, joka heikentää talouden kokonaiskuvaa.

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset viranomaisiin ja yrityksiin)? TE-hallinnon henkilöstöä edustavaa tahoa pyydetään arvioimaan vaikutuksia TE-hallinnon henkilöstöön ja sen tehtäviin, erityisesti TTL 14 luku 1 c §:n osalta.

Työttömyysturvan heikentäminen ei luo yrityksiin uusia työpaikkoja.

Toimeenpano vaikeutuu lukuisten lakimuutosten vuoksi, mikä saattaa viivästyttää etuuksien maksamista jäsenillemme.

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

Teollisuusliitto vaatii, että vaikutusarviot tehdään etukäteen. Käytännössä vaikutusten selvittäminen kattavasti jälkikäteen on erittäin haastavaa. Hallituksen poliittinen kiire leikata työttömyysturvasta ei saisi ajaa laadukkaan lainsäädännön yli varsinkin, kun kyse on ihmisten perustavaa laatua olevista oikeuksista. Jälkikäteen jää nähtäväksi, paljonko työnhakijoita ja perheitä joutuu turvautumaan toimeentulotukeen.

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

Haluamme tuoda esille voimakkaan huolen sen osalta, saadaanko toimeenpanijoiden järjestelmät valmiiksi europuserusteisen työssäoloehdon osalta niin tiukalla aikataululla kuin esitys-luonnoksessa ehdotetaan. Voimaantulon tulisi olla aikaisintaan 1.1.2025, jotta näin merkittävään työttömyysturvajärjestelmän muuttamiseen valmistautumiseen olisi riittävästi aikaa.

Etuutta heikentävät lakimuutokset tulevat vaiheittain voimaan, eikä niiden kokonaisvaikutusta työttömän kannalta ole arvioitu. Heti vuoden alussa on samanaikaisesti tulossa isoja leikkauksia ansioturvaan, joiden seuraukset näkyvät välittömästi ihmisten toimeentulossa.

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Teollisuusliitto kritisoi voimakkaasti kahden viikon lausuntoaikaa, josta näyttää tulleen normaali käytäntö Orpon hallituksen lainvalmistelussa. Näin merkittäviä heikennyksiä työntekijöiden arkeen ei pidä valmistella huonosti vain sen takia, että hallituksella on poliittinen kiire leikata toimeentulosta.

Teollisuusliiton näkemyksen mukaan yhdessä muiden sosiaaliturvaan suunniteltujen leikkausten kanssa saatetaan suomalaiset työntekijät ja perheet vaikeaan tilanteeseen

ja toimeentulo-ongelmiin. Työttömyysturvan muutokset eivät edistä työvoiman uusiutumista, työvoiman liikkuvuutta tai työvoiman saantia erityisesti nyt, kun Suomen talous on kääntynyt heikompaan suuntaan. Muutokset eivät myöskään edesauta uusien työpaikkojen syntymistä.

Lisäksi esitetään, että työttömyyskassat voisivat vastata jäsentensä koko työttömyysturvasta kattuen peruspäivärahan ja työmarkkinatuen, jolloin jäsenen asiointi työttömyyden ajalta olisi sujuvampaa ja lähempänä ns. ”yhden luukun periaatetta”.

Lisäksi esitämme, että tulorekisterin tietosisältöä on laajennettava vastaamaan ansioturvan toimeenpanon vaateita.

Vastustamme lomakorvauksen jaksottamisen palauttamista. Lomakorvausjaksotuksen palauttaminen ja omavastuuajan pidentäminen siirtää etuuden maksamisen alkupäivää keskimäärin noin kuudella viikolla. Vaikutus ihmisen toimeentuloon on mittava. Lisäksi loma-korvauksen suuruuden selvittäminen viivästyttää päivärahan saamista.

Lomakorvauksen jaksotus on myös ristiriidassa sen periaatteen kanssa, että lakiin perustuvia etuuksia ei jaksoteta. Esimerkiksi työsuhteen päättymiseen liittyviä taloudellisia etuuksia ei soveltamiskäytännön mukaan jaksoteta silloin, kun työnantajalla on lakisääteinen velvollisuus niiden maksamiseen. Lomakorvaus on jatkossa poikkeus tähän pääsääntöön.

Lomakorvauksen jaksotus voidaan nähdä epäoikeudenmukaisena myös siinä mielessä, että työntekijällä on subjektiivinen oikeus vuosilomaan. Usein esimerkiksi lyhyissä määräaikaisissa työsuhteissa lomaa ei ole mahdollista pitää työsuhteen aikana. Tällöin työnantajalla on lakiin perustuva velvollisuus korvata se rahana. Tällaisessa tilanteessa se ei saisi vaikuttaa heikentävästi työttömyysetuus-oikeuteen. Lomakorvauksen jaksotus myös saattaa eri asemaan sellaiset työntekijät, jotka ovat voineet pitää lomansa työsuhteen aikana verrattuna sellaisiin, jolle pitämättömät lomat on maksettu rahana.

Tulorekisteri nopeuttaa toimeenpanoa, mutta vain jossakin määrin. Jos lakimuutosten on tarkoitus yksinkertaistaa järjestelmää, niin lomakorvaus päin vastoin monimutkaistaa toimeenpanoa olennaisesti.

Nevaranta Timo
Teollisuusliitto

Keskmäe-Korhonen Mirel
Teollisuusliitto ry. - Timo Nevaranta Yhteiskuntasuhteiden yksikkö